Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13779,Arcybiskup-Romuald-Jalbrzykowski-metropolita-wilenski-1876-1955.html
26.04.2024, 13:37

Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński (1876-1955)

19 czerwca 2005 r. minęła 50. rocznica śmierci arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego.

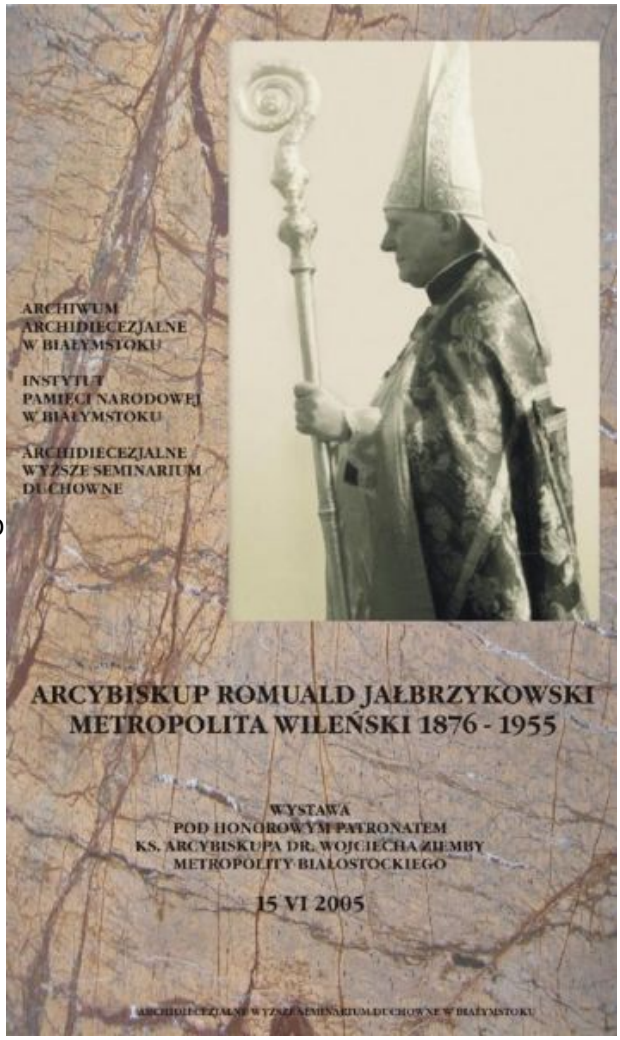

Z inicjatywy Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku i Archiwum Archidiecezji w Białymstoku zorganizowano pod honorowym patronatem J. E. ks. abp. dr Wojciecha Ziemby metropolity białostockiego okolicznościową wystawę poświęconą temu kapłanowi. Została ona zaprezentowana w salach Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku.
Romuald Jałbrzykowski urodził się 7 lutego 1876 r. we wsi Łętowo Dąbie w ziemi łomżyńskiej. Nauki pobierał w Kołakach i w Łomży, od 1893 r. studiował w Seminarium Duchownym w Sejnach, a w latach 1898-1902 w Akademii Duchownej w Petersburgu (mgr teologii); święcenia kapłańskie otrzymał 9 marca 1901 r. Od 1902 r. profesor Seminarium Duchownego w Sejnach, od 1908 r. wicerektor tegoż seminarium, od 1910 r. kanonik sejneńskiej kapituły katedralnej. W czasie I wojny światowej ks. Jałbrzykowski przebywał w Mohylewie i Mińsku, angażując się w sprawy społeczne i narodowe. Od 1917 r. proboszcz parafii Radziłów, wikariusz generalny biskupa sejneńskiego Antoniego Karasia. 29 lipca 1918 r. został mianowany biskupem pomocniczym diecezji sejneńskiej. W czasie wojny 1920 r. stanął na czele Społecznego Komitetu Obrony Łomży, więziony przez

bolszewików. Bullą papieża Piusa XI z dnia 14 grudnia 1925 r. został mianowany pierwszym biskupem nowoutworzonej diecezji łomżyńskiej. Po śmierci abpa J. Cieplaka został przeniesiony do Wilna, na stanowisko arcybiskupa-metropolity. 2 lipca 1927 r., przygotował uroczystą koronację obrazu Matki Bożej Miłosierdzia w Ostrej Bramie. 22 marca 1942 r. abp. R. Jałbrzykowski został aresztowany przez gestapo i do lata 1944 r. był internowany w domu księży marianów w Mariampolu. Po zajęciu Wilna przez Armię Czerwoną powrócił do stolicy biskupiej, wznawiając działalność Seminarium Duchownego i Wydziału Teologicznego, organizując życie religijne w nowej sytuacji. W 1945 r. został aresztowany przez władze radzieckie. Po miesięcznym pobycie w więzieniu na Łukiszkach został zwolniony z nakazem opuszczenia granic Litewskiej SRR. W lipcu 1945 r. osiadł na stałe w Białymstoku, organizując tu Kurię Arcybiskupią i Seminarium Duchowne oraz zarządzając skrawkami archidiecezji wileńskiej, które znalazły się w nowych granicach Polski. Zmarł w Białymstoku 19 czerwca 1955 r. Odznaczony m.in. Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski „Polonia Restituta”, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Złotym Zasługi z Mieczami.

Ekspozycja poświęcona życiu i działalności duszpasterskiej arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego była zaprezentowana w dwóch salach AWSD. W sali marmurowej wyeksponowano pamiątki osobiste związane z osobą arcybiskupa, które w 1945 r. zostały przywiezione z Wilna, a obecnie znajdują się w zbiorach Archiwum Archidiecezji w Białymstoku. Wśród osobistych pamiątek na uwagę zasługiwały dwa portrety nieznanych malarzy na płótnie wykonane techniką olejną z I połowy XX w. Zachował się pastorał arcybiskupa oraz szaty liturgiczne i elementy

stroju (m.in. ornat, tiary, rękawiczki, buty). W oddzielnych gablotach eksponowana była spuścizna pisarska, w tym książki o tematyce teologicznej, także dekrety biskupie wydane drukiem. Interesującą grupę pamiątek bardzo osobistych stanowiły rękopisy – począwszy od dwóch zeszytów „Dziennika akademika", na który składają się zapiski i refleksje z lat 1900-1902, „Reguła przyszłego życia mego duchownego, napisana w przededniu przyjęcia święceń kapłańskich", testament oraz korespondencja (w tym m.in. dramatyczne listy z czasów II wojny światowej) Wśród zgromadzonych archiwaliów szczególnie cenne były dokumenty i korespondencja z urzędnikami Watykanu, pamiątki związane z licznymi wizytacjami (m.in. albumy z fotografiami przedwojennego Wilna oraz kościołów na Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie – dziś nie wszystkie istnieją a część zmieniła wygląd). Ostatnią grupę obiektów prezentowanych na wystawie były pamiątki związane ze śmiercią arcybiskupa (fotografie, nekrologi, epitafia i okolicznościowe druki oraz świadectwa i wspomnienia o arcybiskupie, spisane przez jego najbliższych współpracowników i krewnych).

W sali św. Kazimierza, gdzie toczyły się obrady konferencji naukowej została przedstawiona wystawa fotograficzna poświęcona arcybiskupowi Jałbrzykowskiemu w postaci wydruków wielkoformatowych umieszczonych na stelażu aluminiowym. Ta część wystawy była prezentowana w II połowie 2005 r. w Kołakach Kościelnych, Łomży i Sejnach. Zaprezentowane tam kopie dokumentów i fotografii pochodzą ze zbiorów: Archiwum Archidiecezji w Białymstoku, Litewskiego Archiwum Specjalnego w Wilnie, Archiwum Państwowego w Białymstoku, Instytutu

Pamięci Narodowej – Oddział w Białymstoku, Muzeum Podlaskiego i Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Białymstoku. Wystawa prezentuje chronologicznie życie i działalność arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego, począwszy od planszy przedstawiającej rodzinę i parafię, w której był ochrzczony Romuald, poprzez lata nauki w Łomży, Seminarium Duchownym w Sejnach i Akademii Duchownej w Sankt Petersburgu, fotografie z okresu 1918-1925 jako biskupa pomocniczego diecezji sejneńskiej. Szczególnie interesujące są plansze poświęcone okresowi życia arcybiskupa po 1939 r. Tu przedstawiono zarówno fotografie i korespondencję kapłana z czasów internowania w Mariampolu, kopie dokumentów NKWD ze śledztwa przeciwko arcypasterzowi Kościoła Wileńszczyzny i przejmujące relacje ks. S. Czyżewskiego i s. H. Mańkowskiej dotyczące aresztowania i pobytu w więzieniu na Łukiszkach w Wilnie. Ostatnia część wystawy była poświęcona działalności duszpasterskiej i społecznej arcybiskupa w Białymstoku i represjom, jakich doświadczał od władz komunistycznych Kościół w l. 1945-1955. Zaprezentowano szereg dokumentów z zasobów Archiwum IPN, a wśród nich m.in. korespondencję dotycząca likwidacji „Caritas”, fotokopie sprawozdań, raportów i charakterystyk duchowieństwa katolickiego, wytworzonych przez funkcjonariuszy UBP.